

De toverhazelaar (Hamamelis) is in de meeste jaargetijden een struik (heester of kleine boom) die helemaal niet opvalt. Toch moet je hem in de gaten houden, omdat hij op zo'n ongewone tijd bloeit. En de Nederlandse naam is natuurlijk prachtig gekozen, het heeft echt iets magisch om wel bloemen, maar geen bladeren te hebben en dat ook nog eens in de winter. Maar hij is echt. Er staat een toverhazelaar op weg naar het station en op de kruising van de Winterdijk en het park en in diverse tuinen in de wijk kun je ze vinden.

Uiterlijk

De toverhazelaar is een struik of heester, die ongeveer vier tot zes meter hoog en wel 50 jaar oud kan worden. Hij heeft echte takken en een grijs-bruine schors. De takken groeien vaak breed uit, bijna horizontaal, hoewel dat niet bij alle soorten toverhazelaars het geval is. Want zoals met veel bomen, heesters en bloemen: er zijn zoveel varianten gekweekt, dat het niet eenvoudig is een algemene beschrijving te geven. Maar alle toverhazelaars verliezen hun bladeren en daarin schuilt de grote aantrekkingskracht, want vanaf eind november (meestal) gaan ze wel bloeien. Er is een overvloed aan gele, rode, witte of roodbruine bloemen te zien, die minstens een maand blijven staan. De bloemblaaden hebben de vorm van lange, gedraaide banden. Wordt het koud en mistig? Geen nood. De bloemblaadjes krullen op om zich te beschermen, maar bevroren, dat doen ze niet. Komt het zonnetje tevoorschijn, dan ontvouwen de bloemblaadjes zich blij in het licht en ze ruiken ook nog eens betoverend lekker. De bladeren – als die weer verschijnen – zijn meestal elliptisch en groen, soms glad, soms licht behaard. Want in feite bloeit de hamamelis niet vroeg, hij is juist heel laat.

Herkomst

De familie hamameliaceae is oorspronkelijk in te delen in ongeveer zes soorten. Drie daarvan zijn afkomstig uit Noord-Amerika en drie uit Oost-Azië. Van de laatste drie is vooral de *Hamamelis japonica* erg bekend. Die is in 1862 door de Nederlandse arts en botanicus Philip Franz von Siebold ingevoerd. Een hybride van de japonica en de mollis heeft de op dit moment meest bekende toverhazelaar opgeleverd, die geelbloeiend is. Het woord "hamamelis" komt van "hamatus" en "melum": haakvormige appel. Dat heeft betrekking op de vorm van de vruchtjes. Toch waren de toverhazelaars tot een halve eeuw geleden vrij onbekend. Dat ze nu zo populair zijn, is voor een deel zeker te danken aan Jelena Kovacic en Robert de Belder van het Arboreum Kalmthout. Daar zijn ook de oudste exemplaren van Nederland te zien. Er worden zelfs speciale hamamelisfeesten georganiseerd, hoewel daar tegenwoordig ook andere winterbloeiers te zien zijn.

Eigenschappen

De bloemen zitten in clusters dicht op de takken en worden door de wind bestoven. Het is dus heel handig dat er geen blaadjes in de weg zitten. Maar zijn de bloemen eenmaal bestoven, dan maakt de hamamelis geen haast meer. De zaden van sommige soorten zijn pas na een half jaar echt rijp en zitten al die tijd rustig aan de heester. Dan springen ze met een knal open en de zaden (meestal twee) kunnen wel tot tien meter wegschieten. Vandaar ook de naam "knal hazelaar" in de VS. Het is wel zo, dat de toverhazelaar veel ruimte nodig heeft. En snoeien, daar heeft de heester een bijzondere hekel aan. Hij kan voor straf een paar jaar ophouden met verder groeien. En verplanten, daar kan hij echt niet goed tegen. Je moet de plek van een toverhazelaar dus van tevoren goed overdenken. Graag een plekje in de zon, eventueel halfschaduw en niet al te zware grond.

Bijzonderheden

Als je een toverhazelaar wil vermeerderen, kun je dat het beste doen door het zogenaamde "afleggen". Dat is een slimme techniek, waarbij je een sterke, liefst jonge tak naar beneden buigt en met een stevige beugel tegen de grond vastzet. De tak zal nu direct gaan wortelen en dan kan je hem van de moederboom afknippen en voila, je hebt een nieuwe toverhazelaar.

Een andere bijzonderheid is de medische toepassing van de hamamelis. Halverwege de 19de eeuw al constateerde de Amerikaan T.Pond dat indianen met een aftreksel van hamamelistakken allerlei

soorten wonden behandelden. Geneesmiddelen op basis van de bladeren wordt nog steeds wel voorgeschreven bij uiteenlopende klachten als acute diarree, eczeem, spataderen en abcessen.

Tot slot

Toverhazelaar wordt al lang gebruikt als wichelroede om water (en vooral bronnen) op te sporen. Het gaat dan wel om takken die van nature de bekende wichelroedevorm hebben. De bast en de twijgen worden ook gebruikt als bescherming tegen kwade invloeden. Bladeren op de huid gedragen schijnen zelfs te helpen tegen een gebroken hart. Maar dat laatste is allemaal informatie die ik echt van horen zeggen heb.